

ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

Кафедра соціології та гуманітарних дисциплін

«ПОГОДЖЕНО»
Проректор з НМРІ
Михайлова К.Г.



«30» червня 2024р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціальна філософія»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 Економіка

Освітня програма «Бізнес-економіка та її правове забезпечення»

Факультет: Бізнес-управління

2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна філософія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» та освітньою програмою «Бізнес-економіка та її правове забезпечення».

Розробник: канд. філософ. наук, доцент, доцент кафедри соціології та гуманітарних дисциплін Чибісова Наталія Григорівна
Доктор філософських наук, доцент, професор кафедри кафедри соціології та гуманітарних дисциплін Корнієнко Світлана Григорівна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціології та гуманітарних дисциплін

Протокол № 8 від 03.06.2024 року
Зав. кафедри соціології та гуманітарних дисциплін

03.06.2024  Зверко Т.В.
дата

Схвалено радою факультету «Бізнес-управління»
Протокол № 8 від 03.06.2024 року

Голова ради  Астахов В. В.

03.06.2024

1. Опис навчальної дисципліни

«Соціальна філософія» – одна з провідних навчальних дисциплін соціогуманітарного циклу, яка дозволяє отримати теоретичне знання про найбільш загальні особливості, закономірності та тенденції взаємодії соціальних явищ та процесів, функціонування і розвиток суспільства як цілісної системи.

Мета вивчення дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення теоретичних засад соціальної філософії, виявлення евристичного потенціалу соціально-філософських теорій та концепцій, які можуть стати основою розвитку світогляду фахівця, громадянина, а також методологічним інструментарієм для майбутніх економістів в дослідженні суспільних проблем сучасного світу, виявленні його структури, процесуальних характеристик та основних форм суспільної свідомості, а також розглянути людину як суб'єкта суспільних відносин. В тому числі сформувані систему програмних компетентностей та результатів навчання:

ІК1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів філософської науки.

ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Завдання:

1. Визначити місце і роль соціальної філософії в системі наук про суспільство, призначення прикладних аспектів використання філософського знання.

2. Виявити мету, зміст і соціальні характеристики діяльності особистості у сучасному суспільстві.

3. Сформувані цілісне уявлення про соціальну філософію, етапи її розвитку і наповнення на сучасному етапі;

4. Визначити методологічний потенціал філософських концепцій суспільства і підходів до вивчення особистості в сучасному суспільстві.

5. Дослідити рівні та форми суспільної свідомості та особливості її трансформації під впливом глобальних проблем в епоху постмодернізації.

6. Засвоїти основні морально-етичні категорії та особливості виявлення людської активності та професійної діяльності сучасного фахівця.

Обсяг в кредитах: 3 кредити

Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять	
денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Рік підготовки:	2-й
Семестр	
4-й	
Лекції	
18 годин	8 годин
Практичні, семінарські	
16 годин	6 годин
Самостійна робота	
56 годин	76 годин
Індивідуальні завдання	
-	-
Вид підсумкового контролю	
Залік	Залік

Статус дисципліни – обов’язкова

Передумови для вивчення дисципліни (перелік дисциплін, що мають бути вивчені раніше, або перелік раніше набутих результатів навчання): Економічні та правові студії, Основи економічної теорії. Економічна історія, Теорія права.

Очікувані результати навчання:	Методи навчання (вказати за кожним результатом навчання)	Форми оцінювання/ Засоби діагностики результатів навчання*
1. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти має виявити здатність асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, зокрема у професійній діяльності, використовувати методологічний потенціал	Загальнонаукові методи пізнання та дослідницької діяльності	Виконання проблемних завдань; підготовка повідомлень за тематикою навчальної дисципліни; презентації результатів виконаних завдань для перевірки вміння визначати філософські поняття і застосовувати сучасні філософські концепції та

філософських концепцій суспільства і підходів до вивчення особистості в сучасному суспільстві (РН01)		теорії для пояснення практичних ситуацій; 2. Комплексні ситуаційні завдання, презентації виконаних завдань для перевірки вміння розрізняти основні суспільні тенденції розвитку, виклики у вимірі національної, регіональної та глобальної політики.
2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері (РН02) на основі засвоєння морально-етичних категорій та особливостей людської активності та професійної діяльності сучасного фахівця.	Дослідницький метод навчання. Метод формування вмінь і навичок.	Виконання практично орієнтованих, проблемних завдань, презентації результатів виконаних завдань для перевірки вміння застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для пояснення практичних ситуацій.
3. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей (РН 24)	Загальнонаукові методи пізнання та дослідницької діяльності	Тестування знань з теоретичного матеріалу; матеріалів для самостійного опрацювання з поставленого проблемного питання для перевірки вміння визначати та застосовувати філософські поняття для пояснення практичних ситуацій.

Засоби діагностики результатів навчання:

* Поточна діагностика результатів навчання здійснюється за допомогою наступних методів і форм роботи: виконання здобувачами практично орієнтованих, проблемних завдань; групових проєктів; підготовка письмових та усних повідомлень за тематикою навчального курсу; презентації результатів виконаних завдань;

- періодична (обов'язкова) діагностика здійснюється у формі виконання письмових, тестових робіт та завдань для самостійного виконання;

- підсумкова діагностика результатів навчання здійснюється у формі заліку.

Мова навчання: українська

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Суспільство як соціальна система і процес

Тема 1. Сутність та структура соціальної філософії

Соціальна філософія як світоглядне знання. Світогляд, його рівні та види. Основні аспекти соціально-філософського знання. Світоглядні та методологічні функції соціальної філософії.

Тема 2. Еволюція уявлень про людину і людство в історії філософії

Осмислення сенсу життя людини у Стародавній філософії та у період середньовіччя. Осмислення взаємовідносин суспільства і людини у класичній філософії. Проблеми людини і суспільства в сучасній філософії: синтез культурних традицій. Постмодерністські орієнтації у осмисленні комунікативних зв'язків, екзистенціальних засад людини.

Тема 3. Розвиток вітчизняної соціально-філософської думки в контексті світової філософії

Становлення і розвиток ідей про людину і суспільство у філософії Київської Русі. Філософсько-гуманістична думка в Україні другої половини XIII ст. – першої половини XVII ст. Українське Просвітництво другої половини XVII – XVIII століття. Філософія українського романтизму XIX століття. Українська філософська та суспільно-політична думка другої половини XIX – XX століття.

Тема 4. Основні теоретичні підходи до аналізу суспільства

Сутність демографічного і групового підходу до суспільства. Системний та структурний підходи до суспільства. Сутність активістського підходу. Суспільство – конгломерат взаємозорієнтованих дій суспільних одиниць. Культурний підхід. Особливості дієвого підходу до суспільства в умовах трансформації.

Тема 5. Суспільство як продукт взаємодії людей. Соціальне та етнічне в нації

Поняття суспільства. Основні інститути і риси громадянського суспільства. Основні сфери суспільства. Природа як об'єкт філософської рефлексії. Проблема сенсу історії. Суспільно-економічна формація та цивілізація. Історична генеза соціальних спільнот. Соціальне та етнічне в нації.

Тема 6. Форми суспільної свідомості – типи відображення соціального буття

Ідеологія і суспільна психологія. Теоретична та буденна свідомість. Політика і право як сфери суспільного буття. Моральна діяльність, моральні відносини, моральна свідомість. Функції та види мистецтва. Основні елементи та функції релігії.

Змістовий модуль 2. Особистість у вимірах філософського аналізу

Тема 7. Людина. Індивід. Особистість.

Людина як біопсихосоціальна єдність. Індивід – окремість існування людського. Поняття «індивідуальність» як позначення неповторного поєднання природних та соціальних властивостей індивіда. Особистість як суб'єкт стосунків та свідомої діяльності. Поняття видатної особистості. Типи особистостей.

Тема 8. Діяльність як доцільна активність суб'єкта

Діяльність – процес предметно-перетворюючого, практичного освоєння людиною об'єктивного світу. Основні елементи діяльності. Форми активності. Індивідуалізація – процес виділення людини як відносно самостійного суб'єкта в ході історичного розвитку суспільних відносин. Соціальна роль як відповідний прийнятим нормам спосіб поведінки. Специфіка ціннісного ставлення до світу. Діалектика аксіологічних максим.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Сутність та структура соціальної філософії.	5	1				4	10	2				8
Тема 2. Еволюція уявлень про людину і людство в історії філософії.	15	3	4			8	13	2	1			10
Тема 3. Розвиток вітчизняної соціально-філософської думки в контексті світової філософії.	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 4. Основні теоретичні підходи до аналізу суспільства.	7	1	2			4	8					6
Тема 5. Суспільство як продукт взаємодії людей. Зв'язок соціального з етнічним, політичним, моральним.	9	1	2			6	8	1	1			6
Тема 6. Форми суспільної свідомості – типи відображення соціального буття.	10	2	2			6	7		1			6
Разом за змістовим модулем 1	56	10	12			34	56	6	4			46

Змістовий модуль 2. Особистість у вимірах філософського аналізу												
Тема 7. Людина. Індивід. Особистість.	20	6	2			12	22	2				20
Тема 8. Діяльність як доцільна активність суб'єкта.	14	2	2			10	12		2			10
Разом за змістовим модулем 2	34	8	4			22	34	2	2			30
ІНДЗ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	18	16	-	-	56	90	8	6	-	-	76

4.Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (для кожної форми здобуття освіти)	
		очна	заочна
Змістовий модуль 1. Суспільство як соціальна система і процес			
1.	Тема 1. Сутність та структура соціальної філософії	1	
2.	Тема 2. Еволюція уявлень про людину і людство в історії філософії	3	1
3.	Тема 3. Розвиток вітчизняної соціально-філософської думки в контексті світової філософії	2	1
4.	Тема 4. Основні теоретичні підходи до аналізу суспільства	2	
5.	Тема 5. Суспільство як продукт взаємодії людей. Зв'язок соціального з етнічним, політичним, моральним.	2	1
6.	Тема 6. Форми суспільної свідомості – типи відображення соціального буття	2	1
Змістовий модуль 2. Особистість у вимірах філософського аналізу			
7	Тема 7. Людина. Індивід. Особистість	2	
8	Тема 8. Діяльність як доцільна активність суб'єкта	2	2
РАЗОМ		16	6

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (для кожної форми здобуття освіти)	
		очна	заочна
1.	Тема 1. Сутність та структура соціальної філософії	4	8
2.	Тема 2. Еволюція уявлень про людину і людство в історії філософії	8	10
3.	Тема 3. Розвиток вітчизняної соціально-філософської думки в контексті світової філософії	6	8
4.	Тема 4. Основні теоретичні підходи до аналізу суспільства.	4	8
5.	Тема 5.Суспільство як продукт взаємодії людей. Зв'язок соціального з етнічним, політичним, моральним.	6	6
6.	Тема 6.Форми суспільної свідомості – типи відображення соціального буття	6	6
7.	Тема 7. Людина. Індивід. Особистість	12	20
8.	Тема 8. Діяльність як доцільна активність суб'єкта	10	10
Разом		56	76

6. Індивідуальне науково-дослідне завдання (далі ІНДЗ) не передбачено у змісті освітньої компоненти.

7. Методи навчання

Лекції та практичні заняття проводяться з використанням наступних методів навчання:

- пояснювально-ілюстративний;
- проблемний;
- дослідницький

та супроводжуються мультимедійними презентаціями.

Під час семінарських занять у навчальному процесі використовуються наступні методи: дискусії, ділові ігри, конференції, розв'язання типових та ситуаційних завдань.

При організації самостійної роботи студентів перевага надається опрацюванню наукової літератури, розв'язанню практичних завдань, підготовки доповіді із подальшим публічним виступом у групі.

8. Методи контролю

Поточний контроль знань здобувачів з дисципліни проводиться за такими формами:

а) *під час практичних занять:*

- опитування (усне, письмове) або тестування знань здобувачів з теоретичного матеріалу;
- оцінка виконання тестових завдань та практичних завдань під час заняття;

б) *за результатами виконання завдань самостійного опрацювання :*

- оцінка виконання домашніх завдань;
- презентація індивідуальних завдань;
- обговорення матеріалів для самостійного опрацювання з поставленого питання.

Підсумковий контроль має за мету перевірити та оцінити рівень знань програмного матеріалу, умінь використовувати їх для вирішення практичних завдань, а також рівень оволодіння теоретичними знаннями та практичними вміннями та навичками в обсязі вимог навчальної програми. Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку.

9. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид роботи	Кількість балів
робота на лекційному занятті	1 бал за одне заняття
робота на семінарському занятті	3 бали за одне заняття
письмове опитування	5 балів за роботу
виконання завдань з самостійної роботи	3 бали за роботу
виконання тестових завдань	10 балів за один тест
<i>Разом</i>	Максимум 100 балів

Загальний рейтинг здобувача за навчальною дисципліною визначається шляхом додавання балів, отриманих за результатами поточного та/або періодичного контролю.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань здобувачів під час письмового опитування виставляється за правильні відповіді на всі питання роботи.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Поточний контроль								Разом
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
10	14	12	10	10	14	14	16	

Шкала оцінювання

<i>Характеристика критеріїв оцінювання</i>	<i>За національною шкалою</i>	<i>Кількість балів</i>
Глибоке знання теоретичного матеріалу навчальної дисципліни, основних наукових концепцій та філософських теорій, розуміння історії та закономірностей розвитку суспільних процесів; вільне володіння категоріальним апаратом. Сформовані на високому рівні уміння використовувати методологічний потенціал філософських концепцій для розуміння соціальних процесів, культурного різноманіття, соціоекономічних відносин у сучасному суспільстві, навичок самостійного аналізу цих проблем; здатність застосовувати отримані знання для розв'язання проблемних питань, здійснювати свідомий вибір поведінки відповідно до прийнятих норм у сучасному соціальному середовищі, практичній діяльності.	зараховано	90–100

Добре знання теоретичного матеріалу, розуміння сутності суспільного процесу, знання актуальних філософських проблем, сформованість навичок самостійного аналізу цих проблем, впевнене володіння категоріальним апаратом курсу. Сформовані на достатньо високому рівні уміння використовувати методологічний потенціал філософських концепцій для розуміння соціальних процесів, культурного різноманіття, соціоекономічних відносин у сучасному суспільстві; здатність застосовувати отримані знання для розв'язання проблемних питань, здійснювати свідомий вибір поведінки відповідно до прийнятих норм у практичній діяльності.	зараховано	70–89
Задовільні знання теоретичного матеріалу і основних проблем курсу, розуміння сутності суспільних процесів, знання актуальних філософських проблем, не впевнене володіння понятійно-категоріальним апаратом; недостатньо сформоване вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язуванні практичних завдань, здійснювати свідомий вибір моделей поведінки на основі ціннісно- нормативних принципів суспільних відносин.	зараховано	50–69
Фрагментарне знання програмного матеріалу, проблем і категорій курсу; невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язуванні практичних завдань, несформованість розуміння сутності суспільного процесу, знання актуальних філософських проблем. Можливість перескладання заліку.	не зараховано	25–49
Незадовільне знання значної частини програмного матеріалу, проблем і категорій курсу, відсутність розуміння сутності суспільного процесу, неспроможність застосувати теоретичні положення при розв'язуванні практичних завдань. Обов'язкове повторне вивчення навчальної дисципліни.	не зараховано	0–24

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. (2023). *Філософія: навч. посібник*. Київ: Каравела, 368 с.
2. Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. (2024). *Соціальна філософія: історія, теорія, методологія*. Підр. для вищ. навч. закл., випр. та доп. Київ: Юрінком Інтер, 552 с.
3. Ананьїн В.О. (ред.), Горлинський В.В., Пучков О.О., Уваркіна О.В. (2021). *Соціальна філософія: навч. посіб. для самост. роботи аспірантів*. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 299 с.
4. Ассман А. (2020). *Права та обов'язки людини*. Київ: Дух і Літера, 104 с.
5. Бліхар В.С., Козловець М.А., Горохова Л.В., Федоренко В.В., Федоренко В.О. (2020). *Філософія: словник термінів та персоналій*. Київ: КВІЦ, 274 с.
6. Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. (2022). *Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика: монографія*. Львів–Торунь: Liha-Pres, 460 с.
7. Козловський І.А. (2023). *Людина на перехресті. Роздуми про екзистенційний інтелект*. Київ: Наш Формат, 200 с.
8. Норман Д.А. (2024). *Дизайн для кращого світу: Значущий, стійкий, орієнтований на людство* / пер. з англ. К. Жуковська, Т. Турчин. Київ: ArtHuss, 320 с.
9. Основи філософських знань: навчальний посібник. Друге видання, стереотипне / В.Л. Петрушенко. (2024). Львів: Новий Світ-2000, 292 с.
10. Пирожков С.І., Хамітов Н.Є. (2020). *Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини*. Київ: Центр гуманітарної освіти НАН України, 352 с.
11. Український націоналізм. *Основи ідеології* / ред.-упоряд. О. Однороженко. (2023). Київ: Вид-во Марка Вельника, 312 с.
12. *Філософія: терміни і поняття: навчальний енциклопедичний словник* / ред. В.Л. Петрушенка. (2020). Львів: Новий Світ-2000, 506 с.
13. Pylypenko S. G. Philosophical Reflections in the Challenges of the Post- Modern Society. Amazonia Investiga. 2021. Vol. 10 (48). P. 81–88. (Web of Science) <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1841>

Додаткова література

1. Андерсен Л. (2024). *Зростання людини і суспільства. Нордична концепція більдунгу* / пер. О. Олійник. Київ: Наш Формат, 208 с.
2. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) / О.О. Рафальський (керів. автор. кол-ву), Я.С. Калакура, В.П. Коцур, М.Ф. Юрій (наук. ред-р). (2020). Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 832 с.

3. Блок М. (2018). *Апологія історії, або Ремесло історика* / пер. з англ. М. Марченко. Київ : Laurus, 144 с.
4. Вовк Ф. (2022). *Студії з української етнографії та антропології*. Харків, 464 с.
5. Еко У., Федріга Р. (ред.) (2021). *Історія філософії. Античність та Середньовіччя* / пер. Ю. Григоренко, О. Сминтина, Ол. Юдін, Д. Кондакова. Київ : Фоліо, 555 с.
6. Європейський словник філософій: український контекст. Лексикон неперекладностей. Том 5. (2024). Київ : Дух і Літера, 496 с.
7. Джамбаттиста В. (2020). *Підстави нової науки про загальну природу націй*. Київ : Рипол Класик, 704 с.
8. Зінченко В. (ред.), Базелюк Н., Бойченко М. та ін. (2020). *Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: монографія*. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 199 с.
9. Колективна пам'ять, примирення і міжнародні відносини. Колективна монографія / наук. ред. Ніколя Масловські, Анджей Шептицький ; наук. ред. укр. вид. А.М. Киридон, С.С. Троян ; пер. з польськ. В.Ф. Саган. (2023). Київ : Ніка-Центр, 200 с.
10. Korniiienko S. Design thinking: from the scientist engineer to the philosopher Society. Amazonia Investiga. 2024. Vol. 13 (82). P. 60–69. (Web of Science; у співавторстві) <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2871>
11. Найчук А.В., Ганаба С.О. (2020). *Філософія історії*. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 204 с.
12. Пилипенко С.Г. Людина в епоху технологічних зсувів: у пошуках опертя. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки». 2020. № 61. С. 81–89.
13. Пилипенко С.Г. Людина епохи Капіталоцену: зміна парадигми. Вісник Львівського університету: Філософсько-політологічні студії. 2021. Вип. 36. С. 132–138. http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/36_2021/17.pdf
14. Ушкалов Л. (2024). *Філософія свободи Григорія Сковороди*. Київ : Фоліо, 224 с.
15. Фройд З. (2021). *Невпокій в культурі* / пер. з німецької Ю. Прохасько. Київ : Апріорі, 120 с.
16. Фромм Е. (2020). *Мати або бути?* / пер. з англ. Г.В. Яновська. Харків : КСД, 304 с.
17. Харарі Ю.Н. (2024). *Людина розумна. Коротка історія людства* / пер. з англ. О. Демянчука. Київ: Букшеф, 544 с.
18. Штомпка П. (2020). *Соціологія. Аналіз суспільства*. Львів : Колір ПРО, 800 с.
19. Штомпка П. (2022). *Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору* / пер. з польськ. Микола Яковина. Київ : Дух і Література, 400 с.